

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

תזריע

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקווי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ואחת לבריאה

תזריע

ויש לומר, אז אויף דעם ענין — דאס וואָס אַן אשה (חאָטש אויף איר איז ניטאָ די מצוה למול וכו' — כדלקמן) איז איינגעפירט בדוקא, אז זי זאל מסייע זיין צו מצות מילה, איז דאָ אַ כעין סמך ורמז' בפרשתנו:

בעצמם כו' (הובא גם במטה משה ח"ז עניני מילה פ"ד אות ה. ושם גם מתשבץ קטן) שצ"ז. וראה מטה משה שם סדר המילה וברכותי' בתחלתו). ועד"ז בכללי המילה לר' יעקב הגוזר (ע' 64 בהוצאת ברלין "תרנ"ב" ירושלים "תשל"א) ונושא אותו אשת בעל ברית בהדר לביהכ"ז.

ומשמע דעצם המנהג מקורו מהשתתפות האשה בסנדקאות כאשר בעל הברית — סנדק (וראה גם מהרי"ל שם. כללי המילה שם ע' 66. מטה משה שם (אות ג) הראי' שמביאין ממדרש תהלים (באבער) מזמור לה (וביליש שם) „בכרתי אני נעשה סיניקנס לילדים", ועד"ז באור זרוע הל' מילה סק"ז. רוקח סק"ח. ועוד). וכן משמע בלקט יושר (לתלמיד בעל תרומת הדשן) י"ד ע' נב (ברלין תרס"ג), ושם נזכר מפורש „קבאטר" (אלא שהכוונה שם לסנדק).

וראה גם שו"ת יוסף אומץ (להחידא) ספ"ה. כתר שם טוב גאגין ח"ב סתרי"ט, תרס"ב (ושם גם בשורש ובפירוש המלה „סנדקות". וראה גם הערות באבער למדרש תהלים שם).

(4) להעיר מהשקו"ט באגוד לולב וטוית ציצית והטלתן ע"י נשים (טושו"ע (וואדע"ז) או"ח ר"ס יד (ס"ב) ובנ"כ שם. ושי"נ. מג"א סתרמ"ט סק"ח, ובפרמ"ג ומחצית השקל שם. ושי"נ).

(5) ראה מג"א שבהערה 1: הנשים רגילות ג"כ ללבוש בגדי שבת היינו לפי שזה הוא עיקר מצותם. וראה מחצית השקל ושערי תשובה שם. וראה שו"ת חת"ס י"ד סי' קסב. ובמהרי"ל שם: שהוא ואשתו תוך ל' לובשים בגדי שבת כשהן בעלי ברית. וראה בשאר ספרים שנסמנו בהערה 3 ולקמן הערה 17.

(6) להעיר משו"ת הרשב"א (ח"א ס"ט) — הובא לקמן בפנים — בכל דבר שיש קבלה ביד הזקנים והזקנות כו' רק שקבלו אותה דור אחר דור עד משה רבינו ע"ה או עד הנביאים ופעמים יהי' הענין ההוא נרמז בכתוב.

א. ס'איז אַ מנהג ישראל, אז ביים אריינברענגען אַ קינד לבריתו של אאע"ה זיינען זיך משתתף אַ זוג „קוואַטערס" (איש ואשתו וכו'). די „קוואַטערינ" ברענגט דעם קינד צום טיר פון ביהכנ"ס (אָדער חדר) וואו מ'איז מל דעם קינד, און דער „קוואַטער" נעמט פון איר דעם קינד און ברענגט אים צום „כסא של אליהו".¹

„מנהג ישראל תורה היא"² — איז מובן, אז אויך אַט דער מנהג ביי אידן איז „תורה היא"³.

(1) ראה מג"א סי' תקנא סק"ג. פמ"ג שם. שערי תשובה שם. ובערוך השלחן י"ד סרס"ה סל"ה, ושם: ואשה מחזקת התנוק בכר או בכסת ובעלה לוקח מידה או בחור ובתולה והוא מוליכו למקום הכסא של אליהו. ובשו"ת לבושי מכלול (להר"י הובנער) סי' חי אות מס (הובאו דבריו בספר ברית אבות (מונקאטש תרנ"ח) על הלכות מילה ס"ה אות כח בסופו): עכשיו חולקין כבוד יותר להקוואַטער וגם לפעמים לובש בגדי שבת ושמעתי דנקרא כן מלשון כבוד טיער דכבודו אצל הפתח כו' — משום דמפור ממון על הבר"מ יותר מכל הכיבודין ע"כ חולקים לו כבוד (בעל"ז לתורה) ומנהג ישראל תורה הוא. וראה לקמן הערה 3.

(2) ראה תורה נפסל (מנחות כ, ב). ושם: מנהג אבותינו תורה היא. ועד"ז במהרי"ל הובא ברמ"א שו"ע י"ד שסע"ז ס"ד. ובמנהגים ישנים מדורא ע' 153 „והמנהג תורה היא". וראה ירושלמי פסחים פ"ד ראה.

(3) ע"ד מקור מנהג זה — ראה רמ"א י"ד סרס"ה ס"יא (ממהרי"ל): ואין לאשה להיות סנדק לתינוק במקום שאפשר. . . ומ"מ היא עוזרת לבעלה ומביאה התינוק עד בית הכנסת ואז לוקח האיש ממנה ונעשה סנדק. ובמהרי"ל הלכות מילה קרוב לסופו: האשה שהיא בעלת ברית ליטול הילד מהולדת להוליכו לבית הכנסת להמול תולידו עד פתח בית הכנסת ולא תכנס אל תוכו להיות ג"כ סנדיק לשם להמול הילד על ברכי' כו' ואמר דיש אנשים כשנעשו סנדיקין ואין נשותיהן עמהם הולכים

דער איש (בעל) ווערט גאר ניט דער-
מאָנט (און אויך אין דעם פסוק גופא
„וביום השמיני ימול בשר ערלתו“
שטייט ניט (בפירוש) אז דאָס דארף טאָן
דער אב¹⁵).

וואָס דאָס איז, כנ"ל, (עכ"פ) אַ רמז אַז
אַן אשה¹⁶ האָט אַ שייכות צו מצות מילה,
וואָס דריקט זיך אויס אין דעם וואָס זי
איז אַ קוואַטערין ביי אַ ברית.

ב. בכמה מקומות איז ביי אידן דער
מנהג¹⁷ ניט צו נעמען אַן אשה מעוברת
אַלס „קוואַטערין“ (ברענגען דעם קינד
לביהכנ"ס). און וויבאלד אַזאָי איז דער
מנהג ישראל (בכור"כ מקומות¹⁸), איז
מובן, אַז אויך דאָס האָט אַן אַרט און
„תורה היא“ (וכתשבות הרשב"א הידו-
עה¹⁸), אַז אפילו אַ מנהג, קבלה ביד
זקנים וזקנות כו' קען מען עס ניט דוחה
זיין מיט קושיות וכו'¹⁹).

אויף דעם מנהג (אַז אַ מעוברת זאָל
ניט זיין קיין קוואַטערין) ווערן גע-
בראַכט כמה טעמים²⁰ — צוליב סכנה,
מחמת חשש עין הרע ועוד — אָבער
ע"פ הידוע אינעם גודל הדיק במנהגי

דער פסוק „וביום השמיני ימול בשר
ערלתו“⁷ — מצות מילה⁸ — שטייט אין
דער פרשה פון „אשה כי תזריע“ (ויל-
דה זכר), וועלכע רעדט וועגן „תורת
היולדת גו"¹⁰ און בהמשך צו דעם פסוק
אשה גו' עצמו גלייך נאָך עס,

הגם אַז די מצוה פון „וביום השמיני
ימול“ איז דער חיוב וואָס ליגט על
האב¹¹ (למול את בנו), משא"כ אַן אשה
איז אין דעם ניט מחוייב, ווי די גמרא
לערנט אַפ¹² (ביז אַז ס'איז דאָ אַ שקו"ט
און מחלוקת צי אַן אשה איז כשרה
למול¹³) — אַעפ"כ שטייט די מצוה אין
דער פרשה וועגן אַ יולדת¹⁴, און וואו

(7) יב, ג.

(8) ובירושלמי (קידושין פ"א ה"ז) לפינו מכל
המצוה למול את בנו. וכיה במנין המצות שבריש
ספר היד (ראה כס"מ ריש הל' מילה). שאלות
אחרי ס' צג. חרדים (מ"ע מה"ת התלוות בראש
הגוי) פ"ז. סמ"ג מ"ע כח. ועוד. וגם להבבלי
(קידושין כט, א) שילפין זה מהכתוב (וירא כא, ד)
„וימלא אברהם את יצחק בנו“ (וברמב"ם בסהמ"צ מ"ע
רטו יליף מהכתוב בלך יז, וי"ד) הנאמר באברהם.
ובחינוך (מצוה ב) למד מהכתוב בלך שם (זאת בריתי
גו') וממשיך: ונכפלה בסדר אשה כי תזריע דכתבי
וביום השמיני גו' — הרי כמה עיקרי דינים במילה
לפינו מהכתוב בפרשתנו (ראה שבת קל, א"ב. קלה,
סע"א. ועוד).

וראה לקו"ש ח"ל ע' 53 ואילך.

(9) להעיר שבכמה ספרים נקראת כל כן הסדרה
(„אשה כי תזריע“) ברמב"ם הל' תפלה פ"ג ה"ב.
סדר תפלות שלו. חינוך שם, ובהכוונת למצוה קסו.
ובס' הרס"ג קריאת התורה נק' „אשה“.

(10) לשון הכתוב פרשתנו יב, ז.

(11) כ"ה בירושלמי שם. סמ"ג שם. חרדים שם.
ועוד. וכן משמע בשאלות שם. וברמב"ם במנין
המצות שם הלשון „למול את הבן“. וראה לשונו
בריש הל' מילה שם, סהמ"צ שם, ובשאר מקומות
שבהערה 8. ואכ"מ.

(12) קידושין שם.

(13) ראה ע"ז כו, א. תוס' שם. טושי"ע ויד ר"ס
רסד ובניכ שם.

(14) ראה הנסמך לקמן הערה 16. ולהעיר מתיב"ע

ע"פ: וביזמא תמינאי תשתרי וברא יתגור בשר

ערלתי. וראה לקמן בסוף השיחה. וש"נ.

(15) ראה ראב"ע ע"פ. וראה מראה הפנים
לירושלמי שם. ת"ת כאן אות כה. לקו"ש ח"א שם
(בהערה 26).

(16) להעיר משרת יוסף אומץ שם בנוגע אשה
יולדת סנדק.

(17) כ"ה בספר ברית אבות על הל' מילה ס"ה
אות כו (מרגלא בפומי דנשי). ושם הביא גם
מלקוטי ספר. זוכר הברית (אינוואר תרצ"א) ס"ט
אות יג. ובמכתב עוז בתחלת הספר (מבעמחה"ס
מנחת אלעזר).

(18) צריך בירור אי"כ הוא בכל מקום.

(18) נסמן לעיל הערה 6.

(19) ראה לשונו שם לפני: שאין משגיחין
בחקירה כנגד הקבלה.

(20) בספרים הנ"ל (הערה 17).

(*) ראה לקו"ש ח"א ע' 44 ואילך הערה 19, 26.

אונטערפירער) פירן די חתן²⁶ וכלה צו דער חופה²⁷.

און אויך באַ דעם איז מנהג ישראל אַז אַן אשה מעוברת זאָל נישט זיין די אונטערפירערין²⁸.

שטייט אין ספרים²⁸, אַז די ביידע מנהגים בשייכות צו אַן אשה מעוברת — אַז זי זאָל נישט זיין א „קוואַטערין“ (ביי אַ ברית מילה) און נישט קיין „שושבינה“ (בא אַ חופה) — „חד מנהגא הוא“. עפ"ז איז פאַרשטאַנדיק, אַז דער טעם פון די ביידע מנהגים איז אויך חד הוא.

ד. ויש לומר דער ביאור בפש-טות²⁹:

הקב"ה נעשה שושבין (לאברהם) אבינו ותפס לו כבעל (ברית כו') שנאמר (נחמ"י ט, יח) וברת עמו הברית. וראה מדרש הגדול ס"פ לך: תלתא שושבינין הו"ל לאברהם ענר כו'. ולהעיר ממטה משה שם אות ד: מצאתי כתיב מעשה שבקשו לחסיד להיות בעל ברית ולהיות שושבין לחתן אמר כו'. (26) ראה ראב"ע שמות ד, כה: ומנהג הנשים לקרוא לבן כאשר יומל חתן. ובכללי המילה (שם ע' 64) ומלבישו לו לקטן כמורכב בגדים נאים כו' כיום חתונתו. ועד"ז במט"מ שם: ואח"כ מלבישין הילד מעיל כחתן כי נקרא חתן שנאמר חתן דמים למולות, ולוקח אותו האשה שהיא בעלת ברית כו'.

(27) להעיר מפרס (שער כג פ"ח — ע' חופה בסופו): והת"ת והמלכות חתן וכלה בתוך חופתם ע"י היסוד שהוא השושבין. וראה קה"ע' שושבינים וע' שושבינין.

(28) כ"כ המנחת אלעזר במכתב עוז שם.

(29) הביאור בהשגיחה לא בא לקבוע ולהכריח שכצ"ל המנהג שמעוברת לא תהי' שושבינה או קוואַטערין, כ"א רק להסביר טעם המנהג — לדעת אלה שנהגין כן.

לא עלתה בידי לברר מנהג חביד בזה. — והרי צער גדול הוא לאם המעוברת שלא תהי' שושבינה בחתונת בנה או בתה וכי"ב (וגם) — מילתא דתמי' (בתי).

משא"כ באם תסוביב גם היא (ובעלה) את החור"כ ועוד זוג (נוסף על הורי הכלה). וכלפי שמיא גליא מי מהם בגדר שושבינים ממש.

ישראל, איז מסתבר צו זאָגן, אַז דער מנהג איז נישט פאַרבונדן מיט אַ זיין טיקער סיבה אָדער חשש (מצד סכנה להעובר וכי"ב) נאָר ער האָט אַ שייכות און איז גוגע צום עצם ענין ומנהג פון קוואַטער.

וי"ל — בנוגע צו טעמי המנהגים בכלל: פ"י ודיקו הלשון „מנהג (ישראל) תורה היא“²¹: א) דאָס איז אַ זאָך וואָס האָט אַ תוקף פון תורה ואין לשנות (ע"ד „מנהג אבותינו בידינו“, „אל תשנו מנהג אבותיכם“²²). ב) דער מנהג איז אויך אַ הוראה (תורה היא) אויפ'ן תוכן הענין המיוחד²³ (המצוה) אין וועלכן ער איז.

ג. ויש לומר הביאור בזה, ובהקדם: עד"ז (ווי ס'איז דער מנהג הנ"ל פון „קוואַטער“ באַ אַ ברית) געפינט מען אויך באַ נשואי חתן וכלה (וואָס תכליתם איז דער ענין פון פרו ורבו²⁴, הולדת בנים ובנות) — אַז אַ זוג שושבינים²⁵

(21) ראה לעיל הערה 2.

(22) ראה ירושלמי פסחים שם.

(23) להעיר עד"ז מההסברה במצות הוכיח תוכית, דא"ר ענין ומצוה בפ"ע, כ"א פרט בכל מצוה והמצוה שעלי' מוכיח. ועד"ז י"ל בהמצות שמצד חיובו.

ולהעיר גם מהשקוט — באיסורי דרבנן (שישנם באיסורי תורה) אם הוי עליהם שם האיסור דאורייתא או איסור דרבנן בפ"ע השנוה בכולם. ועד"ז בחצי שיעור אם הוה לכל אחד שם בפני עצמו או הוא דין אחד בכל האיסורים (ראה בכל הנ"ל צפ"ע הל' איסורי ביאה פ"א ה"ח. וראה שם הל' שבת פ"א ה"ד. ועד"ז באיסור לפני עיוור (ראה שר"ת צפ"ע (ירושלים תשכ"ה) סי' ה, ושי"נ). ראה בכהנ"ל לקוטי ביאורים (להר"י ש"י קארף) ח"ב ע' פב ואילך. ושי"נ. ואכ"מ.

(24) עד שלדעת כמה הטעם שאין מברכין שהחינו בנישואין מפני שתכליתם פור' (ראה אנציקלופדי' תלמודית ע' ברכת הזמן ע' תמג, ושי"נ). וראה לקריש ח"ז ע' 174-5 ובהנמסן שם.

(25) להעיר ממדרש חזית הובא במהרי"ל הל' מילה שם (ורקח שם. ספר כללי המילה שם ע' 66)

„בשביל ספק הולד“³⁵.

און אזוי איז דער מנהג, ווי דער מנהג האריזל³⁴ אז א מעוברת נעמט דריי עופות³⁶.

עפ"ז איז מובן בעניננו — די צוויי מנהגים הנ"ל בקשר צו אן אשה מעוברת:

מנהג ישראל איז, אז סיי די שושבינין פון חתן וכלה סיי די קוואטערס ביי א ברית מילה — זאלן זיין דוקא צוויי — אן איש ואשה (אדער צוויי פון יעדערן)³⁷. און דערפאר איז דער מנהג ישראל ניט צו נעמען אן אשה מעוברת, ווייל דאמאלס איז דא נאך איינער — הולד (והראי), דער וולד דארף האבן א כשרה פאר זיך; ובמילא קומט אויס אז דא זיינען דריי שושבינין אדער קוואטערס, און עס איז אויך ניט בשווה³⁸ מספר האנשים והנשים, וואס עס קען זיין אז אויך דאס איז נוגע.

ה. לכאורה קען מען אויף דעם פרעגן: די אונטערפירערין אדער קוואטערס?

(35) לשון אדה"ז בסידורו בסדר כפרות (ולא הביא שם דיעה הא'). וראה דיוק הלשון במקומות הנ"ל, ובשער הכוונות, סידור האריזל, פע"ח ושליה שם.

(36) לא חיישינו לתאומים (כמ"ש הבי"ח שם ממדרכי קטן. פמ"ג שם) — כיון דמיעוטא הוא והמדובר הוא במנהג.

וצ"ע בזמננו דלפעמים רבות יודעים ברור אשר תאומים בכטנה, ועל כיוצא זה סומכים בנוגע לפקודי בשבת ויהי"פ וכיו"ב — איך תתנהג ב"כפרות", או שנאמר דכיון דלא שכיחא כו', ובפרט בנדרים דבלאה"כ י"א לפטור כמה זכרים בתרנגול א' כו'.

(37) בנוגע לקוואטער — ראה הערה 1, 3. ולהעיר מלשון הטור סי' רסה (מרב צמח גאון) ובפרישה שם סק"כ. ובנוגע לשושבינים — קהלת יעקב הנ"ל. וברמ"א ירד סי' שצא סי' כדרכ ארצנו ששני אנשים מכניסין החתן תחת החופה.

(38) גם להגריא בשו"ע שם (הנ"ל הערה 33).

מען געפינט אין שו"ע³⁰ בקשר צום מנהג כפרות בערב יום כפור³¹, אז (בנוסף צו דער תרנגולת לכפרה פאר זיך) נעמט אן אשה מעוברת אויך א תרנגול לכפרה פארן עובר. ס'איז נאך וואס אין דעם גופא זיינען פאראן צוויי דיעות, צי ס'איז גענוג תרנגול אחד ותרנגולת אחת, ווייל אויב דער עובר איז א נקבה איז גענוג איין תרנגולת פאר דער מוטער און דעם עובר צוזאם מען³² (ווארום צוויי אנשים מתכפרים דורך איין תרנגול און צוויי נשים — דורך איין תרנגולת³³); אדער מ'דארף האבן דריי עופות — צוויי תרנגולות און איין תרנגול; איין תרנגולת פאר דער מוטער, און א תרנגול ותרנגולת³⁴.

(30) ארי"ח סתר"ה ואדה"ז שם סי"ג.

(31) כ"ה הכותרת דהסימן בשו"ע (ואדה"ז) שם.

(32) כ"ה במהרי"ל הל' ערב ירכ. הובא בב"ח שם. מט"מ ח"ה סי' תתלח. וכן הוא ברמ"א שם (ע"פ פירוש המג"א ופרי"ח שם). לבוש שם. ועוד.

(33) כן מפורש בלבוש, מג"א ואדה"ז שם. וצ"ע בביאור הגרי"א שם דמבאר דברי הרמ"א בנוגע לעובר נקבה — „דקימא לן עובר ירך אמר“ (וראה גם פרמ"ג (א"א) שם). — דלכאורה, א"כ למה צריכה ליקח תרנגול בפ"ע אולי תלד זכר ולא אמרינן בזה עובר ירך אמר? ראה דעת תורה למהרש"ם שם. ואולי כוונתו ע"ד המבואר לקמן בפנים סעיף ו. ואכ"מ.

(34) דעת האריזל הובאה במג"א שם משל"ה (רלו, ריש ע"ב). דיעה ה' בשו"ע אדה"ז שם. ובב"ח שם: מצאתי העתק ממדרכי קטן עוברות צריכות ג' כפרות. וכן משמע בדרכי תלד זכר ולא אמרינן בזה נהגין ליקח למעוברות ב' תרנגולות ותרנגול א' מספק שמא תלד בן או בת"י. וכ"כ באל"י זוטא שם (סקיד) ואלי רבה שם (סק"ח).

(*) כ"ה בשער הכוונות דרושי יו"כ בתחלתו. פע"ח שכ"ז פ"א. סידור האריזל — להר"ש מרשקוב — (ערב יו"כ סדר כפרות). סי' קול יעקב.
(**) ומה שהביא ממהרי"ל הוא רק על עצם הענין „ליקח כפרה לעובר“, כמפורש בלשוננו.

אז דער עובר איז משנה מציאות אמו, מוסיף אין איר מציאות באופן אז זי אליין ווערט גערעכנט ווי צוויי (דריי), און דעריבער דארף איר כפרה (אלס אן אשה מעוברת) באשטיין פון צוויי (און) לויט דער צווייטער דיעה, מצד דעם ספק, פון דריי) עופות.

ו"ל הסברה בזה: ווען די מעוברת האט געגעסן דבר האסור און עס איז געווארן דם ובשר מבשרה און צריכה כפרה — איז אכילתה געווארן דם כר' פון לב האשה און פון לב העובר וכו'.

בסגנון אחר, כולל יותר: טאן א זאך וואס צריך כפרה קומט ע"י האדם וועל-כער באשטייט פון אלע יצנים אברים וכו' וכולם מתכפרים. און אויב דאס איז אן אשה מעוברת האט זי אויך כל חלקי העובר בתור (נאך אירער א) ירך שזקוקים לכפרה.

דאס הייסט, אז דאס וואס זי נעמט א תרנגול שמא תלד זכר, איז נישט דער-פאר ווייל דער תרנגול איז א כפרה פאר דעם עובר (טאמער איז ער א זכר), נאר דורך דעם וואס "תלד זכר" איז איגלאי מילתא אז זייענדיק א מעוברת איז איר מציאות געווען זא, וואס פאדערט אויך א תרנגול לכפרה⁴¹.

ועפ"ז איז מובן, אז דאס וואס מ'נעמט נישט קיין אשה מעוברת אלס שושבינה אדער קוואטערין, איז נישט ווייל דער עובר (פאר זיך) איז א דריטער (שושבין אדער קוואטער), נאר ווייל די אשה מעוברת עצמה ווערט גערעכנט מער ווי אשה אחת, וכנ"ל.

טערין איז די מוטער (ניט דער עובר) — מיט וואס איז דאס אנדערש ווי ווען עס שטייען אונטער דער חופה נאך ווער, וואס מען איז נישט מקפיד אויף דעם.

איז דער חילוק בפשטות: די אנדערע זיינען דארט נישט אלס שושבין אדער קוואטער. משא"כ דער עובר, וואס איז א טייל פון דער מוטער, איז ער אויך במילא אלס (א טייל פון) קוואטער אדער שושבינה.

[ולהעיר עד"ז אין הלכה⁴²: דער דין „נמצא א' מהם קרוב או פסול עדותן בטילה" איז דוקא ווען זיי זענען פאר-אייניקט אלע אלס עדות — „נתכוונו כולם להעיד", אדער אז זיי זיינען (אויך) געקומען אין ב"ד להעיד; אבער ווען דער קרוב או פסול האט בשעת הראי' נישט מכיון געווען להעיד וכי"ב, איז עדותן (פון די אנדערע כשר'ע עדות) נישט בטלה, ווייל דער קרוב או פסול זיינען נישט אין דעם גדר פון אז עד].

וואו. כדיקת שפיר אין דעם ענין הנ"ל י"ל עוד: פון מנהג כפרות הנ"ל בנוגע אן אשה מעוברת, איז מובן —

נישט אז דער עובר ווערט פאררעכנט אלס א באזונדערע מציאות — ווארום אויב אזוי איז נישט פארשטאנדיק: וואס פאר א „כפרה" (וכי"ב)⁴⁰ דארף האבן אן עובר במעי אמו? — נאר

(39) ראה טושי"ע ח"מ ר"ס לו ובניכ שם.

(40) ראה מהרי"ל ומט"מ שם: כשאחזו התרנגול בידו להחכפר בו. וראה השק"ט באל"י זוטא ואל"י רבה וביאורי הגר"א שם דהוי דוגמת קרבן חובה (וראה מחה"ש ופרמ"ג שם). וראה מטה אפרים שם ס"ה. [וראה שיע' אדה"ז שם ס"א, מרמ"א ולבוש: וסומכין עליו ידיהם דוגמת סמיכה בקרבן (ומוסיף אדה"ז מלבוש שם) ושוחטין אותו מיד דתיכף לסמיכה שחיטת]. ובסידור אדה"ז מכתבי האריז"ל ושליה הנ"ל שם: ונקרא כפרה כמו שעיר המשתלח, ע"ש.

(41) ולהעיר מהשק"ט בגדר עובר ירך אמו (בהגסמ' בביאור הגר"א שם. שד"ח כללים מע' ע' כלל סב. צפצי' לסנהדרין פ, ב. בתוד"ה עובר. דעת תורה שם). ואכ"מ.

ח. אלע ענינים דלמטה ווערן
נשתלשל פון זייער שורש למעלה —
עד"ז בענינו:

דער ענין פון שושבינין דאיש ואשה
בא א חתן וכלה דא למטה, נעמט זיך
דערפון וואס אזוי איז דאס געווען בא
חתן וכלה בשרשם ועיקרם — די
נישואין פון הקב"ה (כביכול) מיט אידן⁴⁵,
ביום חתונתו זה מתן תורה⁴⁶, זיינען
געווען⁴⁷ דעריי צוויי שושבינין:
שושבינא דמלכא — משה, שושבינא
דמטרונתא — אהרן⁴⁸:

משה איז דער שושבין מצד החתן —
ער איז מקרב און ממשיך אלקות מלמע-
לה למטה צו אידן (בדוגמא, כביכול, ווי
דער שושבין של החתן וועלכער פירט
דעם חתן צו דער כלה); און אהרן איז
דער שושבין מצד הכלה — ער איז
מעלה און מקרב אידן מלמטה למעלה,
ביז אז זיי זאלן נתייחד ווערן מיטן אוי-
בערשטן (בדוגמא צו דער שושבינה פון

ז. עס פאדערט זיך אבער נאך
ביאור, וואס מאיז מדייק צו נעמען אן
איש ואשה דוקא:

בשלמא ביי שושבינין דחתן וכלה י"ל
אז דאס איז כנגד החתן והכלה⁴²; אבער
וואס איז דער דיוק צו נעמען דוקא אן
איש ואשה ביי קוואטער (דברית מילה)?
וכנ"ל (סוף סעיף ב) איז מסתבר, אז
דער דיוק האט א שייכות ("תורה") צום
תוכן ענין פון מילה.

ו"ל (בדא"פ) בהקדם ביאור הענין פון
שושבינין ביי א חתן וכלה:

ענינים פון שושבינין בפשטות איז⁴³:
היות אז חתן וכלה זיינען ביז איצט
געווען פרעמד און ווייט איינער פון
צווייטן, און דערפאר איז פאר זיי שווער
(מצד הבושה וכו') צו איבערשטעלן זיך
מיטאמאל איז א מצב פון קירוב וכו' ביי
זייער חתונה — דעריבער דארפן זיי
האבן דעם סיוע פון שושבינין, וועלכע
זיינען רעים⁴⁴ צו דעם חתן און צו דער
כלה, כדי זיי תומך זיין, מחזק און
מעודד זיין אין דעם קירוב זל"ז.

און דאס איז דער טעם אויפן מנהג
ישראל אז די שושבינין זאלן זיין אן איש
ואשה — און א זוג נשוי — ווארום
ס'איז מובן ופשט, אז אויף צו מעודד
זיין דעם חתן איז מתאים אן איש, און א
נשוי, וועלכער איז שוין דורכגעגאנגען
ענין הנישואין; ועד"ז די שושבינה פאר
דער כלה — אן אשה נשואה.

(45) וכל שיר השירים מיוסד ע"ז, כידוע במדרשי
חז"ל.

(46) שה"ש ג, יא (פרשיי שם). תענית כו, ב
במשנה. וראה פרשיי יתרו (יט, יז) ממכילתא:
לקראת האלקים, מגיד שהשכינה יצאה לקראתם
כחתן היוצא לקראת כלה. ובכ"מ במדרשי חז"ל.

(47) ראה מט"מ חלק ג' בהכנסת כלה (פ"א סוף
אות א): ועוד שכל המנהגים של חתן וכלה אנו
למדן ממת' שהשם ה' מראה עצמו כחתן נגד כלה
שהם ישראל כמוש"כ התשב"ץ סי' תסו. ולכך
מכניסין אותם תחת החופה כויתיצבו בתחתית ההר.
ובתו"א (צח, סע"ד) מתרץ עפ"י למה שינו הסדר
להקדים חופה לקידושין.

וראה מט"מ שם (ריש אות ב) הנהגות בשושבינים
„זורקין נרות דולקות כו' רמז למית שנאמר (יתרו
יט, טז) ויהי קולות וברקים. ועוד.

(48) ראה זח"א רסו, ב. ח"ב מט, ב. ח"ג כ, א
(ברע"מ). נג, ב. ערה, ב. וראה (וכהבא לקמן) ע"ד
החסידות בהנסמן לעיל הערה 43. אוה"ת משפטים
ע' אישח ואילך. ספר הערכים חב"ד ח"ב ע' כז
ואילך, לו ואילך, וש"נ.

(42) ראה כתובות יב, א. וראה קה"י הנ"ל.

(43) בכל הבא לקמן ראה תו"א פא, א. אוה"ת
תצוה ע' איתסג ואילך. וש"נ.

(44) „בפרש"ם פ"ט דב"ב דף קמ"ד ע"ב הביא
דמרגמינו בש"ב סי' טז דעה דוד שושבינא
דדוד" (אוה"ת שם). וראה סנהדרין פ"ג מ"ה
ובפיה"מ להרמב"ם שם.

ענין השמחה נעמט זיך דערפון וואָס עס טוט זיך אויף אַ דבר חדש — און דאָס איז דער ענין פון אַ חתונה; ווען אַן איש און אשה, וועלכע זיינען געווען אָפּגע-טיילט און ווייט איינער פון צווייטן פון זינט זיי זיינען געבאָרן געוואָרן (וואָרום בעצם איז דאָך יעדער איינער אַ פלג גופא⁵²) — און די שושבינן ברענגען זיי צוזאַמען, צו אַ קירוב ויחוד — רופט עס אַרויס אַ שמחה נפלאה.

ועד⁵³ ברוחניות הענינים: מצד ירידתה למטה, איז די נשמה געוואָרן (כאילו ווי) נפרד ורחוק פון דעם מצב און דרגא פון איר יחוד ודביקות מיטן אויבערשטן, ווי די נשמות בהיותן למעלה; און ווען אידן ווי זיי געפינען זיך למטה ווערן דבוק ומיוחד מיטן אוי-בערשטן דורך תורה ומצוות (און זיי זיינען מברר ומעלה די ענינים הגשמיים, די ניצוצות הקדושה וואָס ירדו ממדרי-גתם ונתרחקו און געפינען זיך למטה אין זיי) — ווערט דורכדעם אויפגעטאָן אַ שמחה נפלאה.

וי"ל אַז דאָס איז דער טעם וואָס מתן תורה ווערט אָנגערופן „יום חתו-נתו וביום שמחת לבו“⁵⁴: פאַר⁵⁵ מ"ת איז געווען די גזירה אַז „עליונים לא ירדו לתחתונים ותחתונים לא יעלו לעליו-נים“⁵⁶; און במ"ת, ווען עס איז געווען די חופה וקדושין⁵⁷ פון דעם אוי-

דער כלה, וועלכע פירט איר צום חתן⁵⁸.

און דער צורך פון די שושבינן ביי דעם יחוד פון הקב"ה מיט אידן איז מפני זה וואָס די נשמה פון אַ אידן, איז ירדה בריחוק גדול מאיגרא רמא לבירא עמיקתא אינעם העלם והסתר פון וועלט, און עס איז דאָ דער הרגש הבושה והיראה (בעת הקירוב) פון גדלות הא"ל, דער רוממות פון דעם אוי-בערשטן.

און דעריבער דאַרף מען האָבן אַ שושבין מצד ה"כלה", מצד אידן, וואָס מדריגתו וענינו ופעולתו איז בחי' אשה (עושה רצון בעלה) — צו מעלה זיין די אידן צום אויבערשטן; און אַ שושבין מצד החתן, וואָס מדריגתו וענינו ופעולתו איז בחי' איש (והוא ימשול בך) — צו ממשיך זיין אלקות מלמעלה למטה צו און אין אידן.

ט. און דאָס איז אויך דער טעם וואָס די שושבינן זיינען פאַרבונדן מיט דער שמחה בעת הנישואין⁵⁹, וואָרום⁶⁰ דער

49) ראה עירובין יח, ריש ע"ב: ויביאה אל האדם מלמד שעשה הקביה שושבינות לאדה"ר מכאן לגדול שיעשה שושבינות לקטן. וראה פרשי' שם (וברכות סא, א) ואבות דר"ג (פ"ד, ד בסופו): שושבין. ובשינוי לשון קצת). וראה ב"ר רפ"ח. ולכאורה באדה"ר לא ה"י שייך הענין דריחוק מקום (שהרי ה"י עצם מעצמי — בראשית ב, כג) — ראה לקמן בפנים, ולא בושה (דולא יתבוששו — שם, כה), ועכצ"ל שהיא שושבינות מסוג אחר (ראה בנין יהושע לאדרי"ג שם).

ובב"ר פ"ח, יג: מיכאל וגבריאל הם היו שושבינן של אדם הראשון. ובפדרי"א ספ"ב: והיו מלאכי השרת כמו שושבינים המשמרים את החופות, ובדיל"ש שם (אות נח) שהו"ע אחר בשושבינן.

50) ראה גם תוי"א ק"א, א ואל"ך. המשך זאת חנוכת המזבח תר"מ פ"י (ס"ע יג ואל"ך).

51) ראה גם מאמרי אדה"י — אתהלך לאוניא בתחתלו ד"ה ענין הילולא דרשב"י.

52) זח"ג ו, ב, קט, ב. רצו, א. וראה יבמות (סג, א): אינו אדם (לכאורה ה"ז עוד פחות מ„פלג גופא“).

53) ראה תוי"א פא, א. ובמשנה תענית שם זה בנין בית המקדש (שבו ה"י השלימות דושכנתי בתוכם). וראה אוה"ת תצוה ע' א'תרנט.

54) והסדר: בתחלה כלולים עליונים ותחתונים במציאות אחת ואח"כ יובדל גוי ועד מ"ת כו.

54*) נתחומא וארא טו.

55) ראה במדב"ר פ"ב, ח בסופו. תוי"א שבהערה

שולחן ערוך⁵⁹, אז „תחלת כניסת נפש זו הקדושה“ איז „במצות מילה“⁶⁰.

און דעריבער כשם ווי די שושבינין באַ חתן וכלה זיינען אַן איש ואשה, ווייל ענינים איז צו מסייע זיין אין דעם קירוב ויחוד — דער שושבין מצד החתן און די שושבינה מצד הכלה — עד"ז איז אין שרש הענין פון חיבור פון איש ואשה, איז דעם יחוד פון דעם אויבערשטן מיט אידן, וואָס קומט בגלוי באַ אַ ברית מילה, דריקט זיך דאָס אויס (לויט דעם מנהג ישראל) אין די קוואַטערס (כעין שושבינין) וואָס באַשטייען פון אַן איש ואשה, וואָס בתוכם וענינם ברוחניות איז איש מרמז אויף דעם שושבין מצד המלך, מצד דעם אויבערשטן, און אשה — אויף שושבינא דמטרוניא, מצד די אידן.

און דעריבער דאַרפן אויך ביי ברית מילה זיין (אַזוי ווי שושבינין ביי אַ חתונה) דוקא אַן איש און אַ אשה.

יא. עפ"ז איז אויך מובן פאַרוואָס שמחה איז אַן ענין עיקרי ביי ברית מילה (פונקט ווי דאָס איז ביי אַ חתונה), וואָס מ'געפינט דאָס ניט אויף אַזוי פיל ביי אַנדערע מצות וכדו"ל⁶¹ אַז שש אנכי על אמרתך מיינט עס מצות מילה (כאַטש עס דאַרף זיין באַ יעדער מצוה „עבדו את ה' בשמחה“⁶²) ביז אַז די גמרא⁶³ זאָגט, אַז דאָס איז דער טעם וואָס מ'איז מל לשמונה „מפני מה אמרה

בערשטן מיט אידן, איז בטל געוואָרן די גזירה, עס איז געוואָרן דער חיבור ויחוד פון דעם אויבערשטן מיט אידן ווי אידן געפינען זיך אין וועלט דאָ למטה, (ועל ידם מיט כל עניני העולם), און דערפאַר איז דאָס — „שמחת לבו“.

י"ד. ע"פ כל הנ"ל איז אויך מובן דער תוכן ענין פון קוואַטער באַ אַ ברית מילה, און שייכותו צו דעם ענין השושבינין באַ אַ חתונה:

די שלימות ופנימיות ענין היחוד פון דעם אויבערשטן מיט אידן ווערט אויפֿ־געטאָן דורך ברית מילה; דעמאָלט טוט זיך אויף דער ענין פון „בריתי בבשרכם לברית עולם“⁶⁴, אַז דער ברית פון אַ אידן מיטן אויבערשטן איז חתום אין בשר הגשמי פון אַ אידן.

ד.ה. אַט דער חידוש פון מ"ת, טוט זיך אויף באופן גלוי באַ ברית מילה, אַז „עליונים“ (רוחניות) זיינען יורד „למ־טה“, און „חתוננים“ (גשמיות) זיינען עולה למעלה, ביז אַז דער גוף הגשמי פון אַ אידן ווערט, כביכול, בברית מיט דעם אויבערשטן.

[וואָרום דער קישור וחיבור פון אידן מיטן אויבערשטן דורך אַנדערע מצות — וואָס יעדער מצוה איז (מלשון) צוואת וחיבור⁶⁵ — איז ניט ניכר אויף אַזוי פיל אין דעם גוף האדם וואָס איז מקיים אַ מצוה ווי דאָס איז ביי דער מצוה פון מילה⁶⁶].

וואָס דאָס גיט אויך אַ תוספת ביאור אין דעם וואָס דער אַלטער רבי זאָגט אין

(59) אויף מהד"ת סוסי"ד. וראה לקו"ש ח"כ (ע') 246"7 המקור לזה.

(60) ראה באריכה לקו"ש ח"י ע' 45 ואילך.

(61) שבת קל, א ובפרש"י ותוסי' שם ד"ה שש. ועייג"כ מגילה טז, ב. כתובות ח, א. ועוד. וראה לקו"ש ח"ז ס"ע 306 ואילך.

(62) תהלים ק, ב. וראה רמב"ם סוף הל' לולב.

(63) נדה לא, ב. ובמדרש לקט פרשתנו עה"פ.

(56) לך יו, יג.

(57) לקו"ת בחוקתי מה, ג ובכ"מ.

(58) להעיר מתניא קריא רד"ה להבין מ"ש

בפע"ח.

און דורך דעם קיום פון די ביידע מצות הנ"ל — פו"ר (וואָס איז דער תכלית פון חתונה — נשואי איש ואשה) און מצות מילה — איז מען זוכה בקרוב ממש צו דער גאולה האמיתית והשלמה ווען עס וועט זיין די שלימות אין מילה — „ומל"ה ה"א את לבבך ואת לבב זרעך" און די שלימות ב„נישואין (פון אידן מיט'ן אויבערשטן) שנאמר" כי בועלך עושיך"⁶⁰, און דעמאלט וועלן זיין די שושבינים — „משה ואהרן יהא עמנו"⁶¹.

(משיחות חמשה עשר בשבט)

וש"פ יתרו ה'תשמ"א)

תורה מילה לשמונה שלא יהו כולם שמחים ואביו ואמו עצבים" (און ווי פארשטאנדליך פון מפרשים⁶⁴, לערנט מען דאָס אָפּ פון דעם וואָס די תורה שטעלט אַרײַן „וביום השמיני ימול בשר ערלתו" בפרשתנו גלייך נאָך דעם וואָס דער פסוק פירט אויס וועגן טומאת לידה שמסתיימת בשבעת ימים),

וואָרום דער ענין השמחה וואָס ווערט מצד אָן ענין פון התחדשות, ווי ביי חתונה וואָס עס ווערט אויפגעטאָן אַ דבר חדש, אָז יעזוב"ה איש את אביו גר' ודבק באשתו והיו לבשר אחד, כנ"ל, איז דאָס בשלימות ביי מצות מילה, וואָס עס טוט זיך אויף דער פנימיות'דיקער חיבור ויחוד פון (איש ואשה) דעם אויבערשטן מיט אידן, בריתי בבשרכם לברית עולם.

[וי"ל אַז באַ אָן אשה איז אדרבא —

וויבאלד אָז „כמאן דמהילא דמיא"⁶⁶ ווערט דאָס אויפגעטאָן גלייך באַ דער לידה]⁶⁷

שייכת למצות מילה, כ"א לפי שאסורין בתשמיש (פרש"י נדה שם). כי מכיון שתוכן ענין המילה „החתונה" היחוד דאיש ואשה, הקב"ה עם בניו, הרי צריך שיהי' גם כן באיש ואשה למטה, שלימות ענין הנישואין („ודבק באשתו והיו לבשר אחד" —

בראשית ב, כד) בהולדת בנים ובנות.

68 נצבים ל, ו. וראה אגה"ק ס"ד.

69 ישע"י נד, ה.

70 שמור"ר ספ"טו. לקו"ת שה"ש מח, א"ב. ועוד.

71 תוד"ה אחד (פסחים קיד, סע"ב). וראה יומא

ה, ב.

64 ראה חדא"ג שם. וראה כלי יקר ואוה"ח ריש

פרשתנו. ועוד. וראה מפרשי הע"י שם.

65 בראשית ב, כד.

66 ע"ז כז, א.

67 ועפ"י יובן הצורך שגם „אביו ואמו יהיו שמחים ולא יהיו עצבים", אף שהעצבות שלהם אינה

הוספה

בתור הוספה בא - "תרגום חפשי" ללה"ק מהליקוט,
לתועלת הלומדים בלה"ק.

ה"תרגום חפשי" נדפס באדיבות "מכון לוי יצחק"
(כפר חב"ד ב'), ותודתינו נתונה להם בזה, וזכות תועלת
הרבים תלוי בהם.

מערכת "ואתם תלוקטו"

תזריע

ויש לומר, שלענין זה שנהוג
במיוחד⁴ שאשה תסייע למצות המילה⁵,

א. שיתוף אשה
כ"קוואטעריין" בברית
מילה

לפי מנהג ישראל משתתפים
בהכנסתו של ילד בבריתו של אברהם
אבינו עליו השלום זוג "קוואטעריס"
(=שושבינים המובילים את הילד
לברית) איש ואשתו וכו'. ה"קוואטעריין"
מביאה את הילד אל הפתח של בית
הכנסת או החדר שבו מלים את הילד,
וה"קוואטעריס" לוקח ממנה את הילד
ומביאו ל"כסא של אליהו".

"מנהג ישראל תורה היא"², ומוכן,
שגם מנהג זה הקיים בישראל "תורה
היא"³.

סי"א (ממהרי"ל): ואין לאשה להיות סנדק לתינוק
במקום שאפשר .. ומ"מ היא עוזרת לבעלה ומביאה
התינוק עד בית הכנסת ואז לוקח האיש ממנה ונעשה
סנדק. ובמהרי"ל הלכות מילה קרוב לסופו: האשה
שהיא בעלת ברית ליטול הילד מהיולדת להוליכו
לבית הכנסת להמול ותליכנו עד פתח בית הכנסת
ולא תכנס אל תוכו להיות ג"כ סנדיק לשם להמול
הילד על ברכי' כו' ואמר דיש אנשים כשנעשו
סנדיקין ואין נשותיהן עמהם הולכים בעצמם כו'
(הובא גם במטה משה ח"ו עניני מילה פ"ד אות ה.
ושם גם מתשב"ץ (קטן) ששצ"ו. וראה מטה משה שם
סדר המילה וברכות' בתחלתו). ועד"ו בכללי המילה
לד' יעקב הגור (ע' 64 בהוצאת ברלין תרנ"ב.
ירושלים תשל"א) ונושא אותו אשת בעל ברית בהדר
לביהכ"נ.

ומשמע דעצם המנהג מקורו מהשתתפות האשה
בסנדקאות כאשר בעל הברית - סנדק (וראה גם
מהרי"ל שם. כללי המילה שם ע' 66. מטה משה שם
אות ג) הראי' שמביאין ממדרש תהלים (באבער)
זמור לה (וביל"ש שם) "בברכי אני נעשה
סינדיקנוס לילדים", ועד"ו באור זרוע הל' מילה
סק"ז. רוקח סק"ח. ועוד). וכן משמע בלקט יושר
(לתלמיד בעל תרומת הדשן) יו"ד ע' נב (ברלין
תרס"ג), ושם נזכר מפורש "קבאטר" (אלא שהכוונה
שם לסנדק).

וראה גם שו"ת יוסף אומץ (להחיד"א) ספ"ה. כתר
שם טוב גאגין ח"ב סתר"ל"ט, תרס"ב (ושם גם
בשורש ובפירוש המלה "סנדקות". וראה גם הערות
באבער למדרש תהלים שם).

(4) להעיר מהשקו"ט באגוד לולב וטלית ציצית
והטלת ע"י נשים (טושו"ע (וראדה"ז) או"ח ר"ס יד
(ס"ב) ובנ"כ שם. וש"נ. מג"א סתרמ"ט סק"ח,
ובפרמ"ג ומחצית השקל שם. וש"נ).

(5) ראה מג"א שבערה 1: הנשים רגילות ג"כ
ללבוש בגדי שבת היינו לפי שזה הוא עיקר מצותם.

(1) ראה מג"א סי' תקנא סק"ג. פמ"ג שם. שערי
תשובה שם. ובערך השלחן יו"ד סרס"ה סל"ה,
ושם: ואשה מחזקת התנוק בכר או בכסת ובעלה
לוקח מידה או בחור ובתולה והוא מוליכו למקום
הכסא של אליהו. ובשו"ת לבושי מכלול (להר"י
הובנער) סי' חי אות מם (הובאו דבריו בספר ברית
אבות (מונקאטש תרנ"ח) על הלכות מילה ס"ה אות
כח בסופו): עכשיו חולקין כבוד יותר להקוואטעריס
וגם לפעמים לובש בגדי שבת ושמעתי דנקרא כן
מלשון כבוד טיער דכבודו אצל הפתח כו' - משום
דמפורז ממון על הבר"מ יותר מכל הכיבודין ע"כ
חולקים לו כבוד (בעלי' לתורה) ומנהג ישראל תורה
הוא. וראה לקמן הערה 3.

(2) ראה תוד"ה נפסל (מנחות כ, ב). ושם: מנהג
אבותינו תורה היא. ועד"ו במהרי"ל הובא ברמ"א
שו"ע יו"ד ששע"ז ס"ד. ובמנהגים ישנים מדורא ע'
153 "המנהג תורה היא". וראה ירושלמי פסחים
פ"ד ה"א.

(3) ע"ד מקור מנהג זה - ראה רמ"א יו"ד סרס"ה

הוספה - "תרגום חפשי"

לפסוק „אשה...“ עצמו, מיד לאחריו. אמנם, המצוה של „וביום השמיני ימול“ היא חובה החלה על האב¹¹ למול את בנו, ואילו אשה אינה חייבת בכך, כפי שנלמד בגמרא¹², עד כדי כך שיש מחלוקת ודיון בגמרא אם אשה כשרה למול¹³. אך למרות זאת כתובה מצוה זה בפרשה העוסקת בדיני יולדת¹⁴ ואשר בה אין האיש, הבעל, מוזכר כלל. ואף בפסוק „וביום השמיני ימול בשר ערלתו“ עצמו אין נאמר במפורש שהאב צריך לעשות זאת¹⁵.

וכאמור לעיל, זהו רמז לכך שאשה¹⁶ קשורה למצוה מילה, דבר המתבטא בכך שהיא „קוואטערין“ בברית.

ב. מנהג ישראל תורה היא

בכמה מקומות נהוג¹⁷ שלא למנות

למרות שאין חלה עליה המצוה למול, כדלהלן – ניתן למצוא כעין רמז ואסמכתא¹⁸ בפרשתנו:

הפסוק „וביום השמיני ימול בשר ערלתו“⁷, מצות מילה⁸, כתוב בפרשה של „אשה כי תזריע“⁹ וילדה זכר“¹⁰ הן ב„תורת היולדת וגו“¹⁰, ובהמשך

וראה מחצית השקל ושערי תשובה שם. וראה שו"ת חת"ס יו"ד סי' קסב. ובמהרי"ל שם: שווא ואשתו תוך ל' לובשים בגדי שבת כשהן בעלי ברית. וראה בשאר ספרים שנשמנו בהערה 3 ולקמן הערה 17. (6) להעיר משו"ת הרשב"א (ח"א ס"ט) – הובא לקמן בפנים – בכל דבר שיש קבלה ביד חוקנים וחוקנות כו' רק שקבלו אותה דור אחר דור עד משה רבינו ע"ה או עד הנביאים ופעמים יהי' הענין ההוא נרמז בכתוב.

(7) יב, ג.

(8) ובירושלמי (קידושין פ"א ה"ז) ילפינן מכאן המצוה למול את בנו. וכ"ה במנין המצות שבריש ספר היד (ראה כס"מ ריש הל' מילה). שאליתות אחרי סי' צג. חרדים (מ"ע מה"ת התלויות בראש הגוי) פ"ז. סמ"ג מ"ע כה. ועוד. וגם להבבלי (קידושין כט, א) שילפינן זה מהכתוב* (וירא כא, ד) „וימל אברהם את יצחק בנו“ [וברמב"ם בסהמ"צ מ"ע רטו יליף מהכתוב בלך (יו, יו"ד) הנאמר באברהם. וביחוד (מצוה ב) למד מהכתוב בלך שם (זאת בריתי גו') וממשיך: ונכפלה בסדר אשה כי תזריע דכתיב וביום השמיני גו'] – הרי כמה עיקרי דינים במילה ילפינן מהכתוב בפרשתנו (ראה שבת קל, א"ב. קלה, סע"א. ועוד).

וראה לקו"ש ח"ל ע' 53 ואילך.

(9) להעיר שבכמה ספרים נקראת כן כל הסדרה („אשה כי תזריע“) ברמב"ם הל' תפלה פ"ג ה"ב. סדר תפלות שלו. חינוך שם, ובהכותרת למצוה קסו. ובסי' הרס"ג קריאת התורה נק' „אשה“. (10) לשון הכתוב פרשתנו יב, ז.

(11) כ"ה בירושלמי שם. סמ"ג שם חרדים שם. ועוד. וכן משמע בשאלות שם. וברמב"ם במנין המצות שם הלשון „למול את הבן“. וראה לשונו בריש הל' מילה שם, סהמ"צ שם, ובשאר מקומות שבהערה 8. ואכ"מ.

(12) קידושין שם.

(13) ראה ע"ז כו, א. תוס' שם. טושו"ע יו"ד ר"ס רסד ובנ"כ שם.

(14) ראה הנסמן לקמן הערה 16. ולהעיר מתיב"ע עה"פ: ובימיא תמינאי תשתרי וברא יתגור בשר ערלתי'. וראה לקמן בסוף השיחה. וש"נ.

(15) ראה ראב"ע עה"פ. וראה מראה הפנים לירושלמי שם. תו"ת כאן אות כה. לקו"ש חיי"א שם (בהערה 26).

(16) להעיר משו"ת יוסף אומץ שם בנוגע אשה יולדת סנדק.

(17) כ"ה בספר ברית אבות על הל' מילה ס"ה אות כו („מרגלא בפומי דנשי“), ושם הביא גם מלקוטי

(* ראה לקו"ש ח"א ע' 44 ואילך הערה 19, 26.

הוספה - "תרגום חפשי"

המיוחדת של המצוה²³ שבה קיים מנהג זה.

ג. מנהג ה"קוואטער" בברית מילה ומנהג השושבינים בנישואין הוא זהה

כדי להסביר זאת יש להקדים ולבאר: בדומה למנהג המוזכר לעיל של "קוואטער" בברית מילה, קיים גם מנהג דומה בנישואי חתן וכלה, שמטרתם הוא העניין של פרו ורבו²⁴, הולדת בנים ובנות, שזוג שושבינים²⁵

אשה מעוברת כ"קוואטערין", להבאת הילד לבית הכנסת. וכיון שכך הוא מנהג ישראל במקומות רבים¹⁸ מובן, שיש לכך בסיס ו"תורה היא", כתשובה הידועה של הרשב"א^{18*} שאפילו מנהג שאפילו מנהג, קבלה ביד וקנים וזקנות וכו' אי אפשר לדחות על ידי קושיות וכדומה¹⁹.

למנהג זה, שמעוברת לא תשמש כ"קוואטער", מובאים מספר טעמים²⁰ – משום סכנה, מחמת חשש עין הרע ועוד. אך לפי הידוע אודות הדיוק הרב במנהגי ישראל, סביר לומר, שמנהג זה אינו קשור לסיבה צדדית או חשש, משום סכנה לעובר וכדומה, אלא הוא קשור לעצם המנהג של "קוואטער" בברית.

ויש להסביר לגבי טעמי המנהגים בכלל את משמעות הדיוק בלשון "מנהג ישראל תורה היא"²¹: (א) יש לדבר זה תוקף של תורה ואין לשנותו. "מנהג אבותינו בידינו", "אל תשנו מנהג אבותיכם"²². (ב) מנהג זה הוא גם הוראה – תורה היא – לגבי המשמעות

---

(23) להעיר עד"י מההסברה במצות הוכיח תוכיח, דא"י ענין ומצוה בפ"ע, כ"א פרט בכל מצוה והמצוה שעלי מוכיח. ועד"י י"ל בהמצות שמצד חינוך.

ולהעיר גם מהשק"ט – באיסורי דרבנן (שישנם באיסורי תורה) אם היו עליהם שם האיסור דאורייתא או איסור דרבנן בפ"ע השווה בכולם. ועד"י בחצי שיעור אם הוה לכל אחד שם בפני עצמו או הוא דין אחד בכל האיסורים (ראה בכל הנ"ל צפע"נ הל' איסורי ביאה פ"א ה"ח. וראה שם הל' שבת פ"א ה"ד. ועוד). ועד"י באיסור לפני עיוור (ראה שו"ת צפע"נ (ירושלים תשכ"ה) סי' ה, וש"ג). ראה בכהנ"ל ליקוטי ביאורים (להר"י שי' קארף) ח"ב ע' פב ואילך. וש"ג. ואכ"מ.

(24) עד שלדעת כמה הטעם שאין מברכין שהחינו בנישואין מפני שתכליתם פו"ד (ראה אנציקלופדי' תלמודית ע' ברכת הזמן ע' תמג, וש"ג). וראה לקו"ש [המתורגם] חי"ז ע' 187 ובהנמסר שם.

(25) להעיר ממדרש חזית הובא במהרי"ל הל' מילה שם (רוקח שם. ספר כללי המילה שם ע' 66) הקב"ה נעשה שושבין (לאברהם אבינו ותפס לו כבעל ברית כו') שנאמר (נחמ' ט, יח) וכתר עמו הברית. וראה מדרש הגדול ס"פ לך: תלתא

ספר. זוכר הברית (אונגוואר תרצ"א) סי"ט אות יג. ובמכתב עוז בתחלת הספר (מבעמחה"ס מנחת אלעזר).

(18) צריך בירור א"כ הוא בכך מקום.

(18*) נסמן לעיל הערה 6.

(19) ראה לשונו שם לפני: שאין משגיחין בחקירה כנגד הקבלה.

(20) בספרים הנ"ל (הערה 17).

(21) ראה לעיל הערה 2.

(22) ראה ירושלמי פסחים שם.

הוספה - "תרגום חפשי"

בקשר ל"מנהג כפרות בערב יום כפור"³⁰ נקבע בשולחן ערוך³¹ שאשה מעוברת לוקחת בנוסף לתרגולת לכפרה עבור עצמה גם תרגול לכפרה עבור העובר. ובענין זה עצמו יש שתי דעות אם די בתרגול אחד ובתרגולת אחת, משום שאם העובר הוא נקבה די בתרגולת אחת עבור האם והעובר ביחד³², שהרי שני אנשים מתכפרים באמצעות תרגול אחד ושתי נשים מתכפרות באמצעות תרגולת אחת³³, או שיש צורך בשלשה עופות – שתי תרגולת ותרגול אחד: תרגולת אחת עבור האם, ובנוסף לכך תרגול ותרגולת³⁴, "בשביל ספק הולד"³⁵.

מובילים את החתן²⁶ ואת הכלה אל החופה²⁷.

וגם בכך מנהג ישראל שאשה מעוברת לא תשמש כשושבינה²⁸.

מובא בספרים²⁸, ששני המנהגים בקשר לאשה מעוברת, שאל לה לשמש כ"קוואטערין" בברית מילה וכשושבינה בחופה, "חד מנהגא הוא". לפי זה מובן שגם הטעם לשני המנהגים הוא זהה.

ד. גם העובר קיים

ויש לומר, שההסבר לכך הוא²⁹:

שושבינן הו"ל לאברהם ענר כו'. ולהעיר ממטה משה שם אות ד: מצאתי כתיב מעשה שבקשו לחסיד להיות בעל ברית ולהיות שושבין לחתן אמר כו'. (26) ראה ראב"ע שמות ד, כה: ומנהג הנשים לקרוא לבן כאשר יומל חתן. ובכללי המילה (שם ע' 64) ומלבישו לו לקטן כמו"כ בגדים נאים כו' כיום חתונתו. ועד"ז במט"מ שם: ואח"כ מלבישין הילד מעיל כחתן כי נקרא חתן שנאמר חתן דמים למולות, ולוקח אותו האשה שהיא בעלת ברית כו'. (27) להעיר מפרדס (שער כג פ"ח) – ע' חופה בסופו: והת"ת והמלכות חתן וכלה בתוך חופתם ע"י היסוד שהוא השושבין. וראה קה"ע' שושבינים וע' שושבינן.

(28) כ"כ המנחת אלעזר במכתב עוז שם.

(29) הביאור בהשיחה לא בא לקבוע ולהכריח שכצ"ל המנהג שמעוברת לא תהי' שושבינה או קוואטערין, כ"א רק להסביר טעם המנהג – לדעת אלה שנהגין כן.

לא עלתה בידי לברר מנהג חב"ד בזה. – והרי צער גדול הוא לאם המעוברת שלא תהי' שושבינה בחתונת בנה או בתה וכיו"ב (וגם) – מילתא דתמי' רבת'.

משא"כ באם תסובב גם היא (ובעלה) את החו"כ ועוד זוג (נוסף על הורי הכלה). וכפלי שמיא גליא מי מהם בגדר שושבינים ממש.

(30) כ"ה הכותרת דהסימן בשו"ע (ודאדה"ז) שם.
(31) אור"ח סתר"ה ואדה"ז שם ס"ג.
(32) כ"ה במהרי"ל הל' ערב יו"כ. הובא בב"ח שם.
מט"מ ח"ה סי' תתלח. וכן הוא ברמ"א שם (ע"פ פירוש המג"א ופר"ח שם). לבוש שם. ועוד.
(33) כן מפורש בלבוש, מג"א ואדה"ז שם. וצ"ע בביאור הגר"א שם דמבאר דברי הרמ"א בנוגע לעובר נקבה – "דקיימא לן עובר ירך אמו" (וראה גם פרמ"ג (א"א) שם). – דלכאורה, א"כ למה צריכה ליקח תרגול בפ"ע אולי תלד זכר ולא אמרינן בזה עובר ירך אמו? ראה דעת תורה למהרש"ם שם. ואולי כוונתו ע"ד המבואר לקמן בפנים סעיף ו. ואכ"מ.

(34) דעת האריז"ל הובאה במג"א שם משל"ה (ורל, ריש ע"ב)*. דיעה הב' בשו"ע אדה"ז שם. ובב"ח שם: מצאתי העתק ממדכ"י קטן עוברות צריכות ג' כפרות. וכן משמע בדרכי משה שם (אות ב): ועוד נהגין ליקח למעוברות ב' תרגולות ותרגול א' מספק שמא תלד בן אות בת**.*. וכ"כ באלי' זוטא שם (סק"ד) ואלי' רבה שם (סק"ח).

(35) לשון אדה"ז בסידורו בסדר כפרות (ולא הביא שם דיעה הא'). וראה דיוק הלשון במקומות הנ"ל, ובשער הכוונות, סידור האריז"ל, פע"ח ושל"ה שם.

הוספה - "תרגום חפשי"

ה. העובר מהווה שושבין וכך נהוג כפי מנהג האר"ז³⁴, שמעוברת לוקחת שלשה עופות³⁶. לפי זה מובנים בעניננו שני המנהגים שדלעיל בקשר לאשה מעוברת: מנהג ישראל הוא שהשושבינים של החתן והכלה וכן ה"קוואטערס" בברית מילה יהיו דוקא שנים – איש ואשה, או שנים מכל מין³⁷. ולכן נהוג שלא לקחת אשה מעוברת, משום שאז ישנו גם העובר (והראיה היא שאף הולד צריך כפרה עבור עצמו). וכך יוצא, שיש שלשה שושבינים או "קוואטערס", ומספר האנשים אינו שווה³⁸ למספר הנשים, וייתכן שגם לכך יש חשיבות.

אך אם הקרוב או הפסול לא התכוון בשעת הראיה להעיד וכדומה, הרי עדותם של העדים האחרים הכשרים אינה בטילה, משום שהקרוב או הפסול אינו נחשב כעד.

ו. האשה המעוברת נחשבת ליותר מאשה אחת

בעיון מדויק יותר בענין זה יש לומר: במנהג הכפרות שהוזכר לעיל לגבי אשה מעוברת אין להבין שהעובר נחשב כמצייאות נפרדת. שאם כך, אין מובן: לאיזו "כפרה" וכדומה⁴⁰ זקוק עובר במעי אמו?

36 לא חיישנו לתאומים (כמ"ש הב"ח שם ממדרכי קטן. פמ"ג שם) – כיון דמיעוטא הוא והמדובר הוא במנהג.

וצ"ע בזמננו דלפעמים רבות יודעים ברור אשר "תאומים בבטנה", ועל בירור זה סומכים בנוגע לפקו"נ בשבת ויהי"כ וכי"ב – איך תתנהג ב"כפרות", או שנאמר דכיון דלא שכיחא כו', ובפרט בנדו"ד דבלאה"כ י"א לפטור כמה זכרים בתרנגול א' כו'.

37 בנוגע לקוואטער – ראה הערה 1, 3. ולהעיר מלשון הטור סי' רסח (מרב צמח גאון) ובפרישה שם סק"כ. ובנוגע לשושבינים – קהלת יעקב הג"ל. וברמ"א יו"ד סי' שצא ס"ג: כדרך ארצנו ששני אנשים מכניסין החתן תחת החופה.

38 גם להגר"א בשו"ע שם (הג"ל הערה 33).

(* כ"ה בשער הכוונות דרדשי יו"כ בתחלתו. פנ"ח שכ"ז פ"א. סידור האר"ז ל – להר"ש מרשקוב – (ערב יו"כ סדר יו"כ כפרות). סי' קול יעקב.

(**) ומה שהביא ממנהיג"ל הוא רק על עצם הענין „לקח כפרה לעובר", כמפורש בלשוננו.

39 ראה טשו"ע חו"מ ר"ס לו ובנ"כ שם.

40 ראה מהרי"ל ומט"מ שם: כשאוחז התרנגול בידו להתכפר בו. וראה השק"ש באל"י זוטא ואל"י

הוספה - "תרגום חפשי"

לפי זה מובן, שהמנהג שאין לוקחים אשה מעוברת כשושבינה או „קוואטער“ אינו משום שהעובר עצמו מהווה שושבין שלישי, אלא משום שהאשה המעוברת עצמה נחשבת כיותר מאשר אשה אחת, כפי שהוסבר לעיל.

ז. דוקא זוג נשוי משמש כשושבינים לחתן ולכלה

אך דרוש הסבר נוסף על כך שמקפידים לקחת כשושבינים דוקא איש ואשה:

לגבי השושבינים של חתן וכלה ניתן להבין שזה כנגד החתן והכלה⁴². אך מדוע לוקחים איש ואשה שישמשו כ„קוואטער“ בברית מילה?

כדי להבין זאת יש להקדים ולבאר תחילה את ענין השושבינים אצל החתן והכלה:

תפקידם הפשוט של השושבינים הוא⁴³: כיון שהחתן והכלה היו עד עתה זרים ורחוקים זה מזה, הרי קשה להם, מפני הבושה וכדומה, להימצא בבת אחת במצב של קרבה בחתונתם, ולפיכך הם נוקקים לסיוע של השושבינים, שהם רעים⁴⁴ של החתן או

אלא, יש להבין, שעובר משנה את המציאות של אמו, הוא מוסיף בה באופן שהיא עצמה נחשבת כשנים או כשלשה, ולכן היא זקוקה כדי להתכפר, כאשה מעוברת, לשני עופות, או – לפי הדעה המתחשבת בספק – לשלשה עופות.

ויש לומר, שההסבר לכך הוא: כאשר האשה המעוברת אכלה דבר אסור והוא נהפך לדם ובשר מבשרה, והיא זקוקה לכפרה, הרי מזונה הפך לדם... של לב האשה ושל לב העובר...

במילים אחרות, כלליות: מעשה הטעון כפרה מתבצע על ידי האדם המורכב מכל איבריו... וכולם מתכפרים. וכאשר מדובר באשה מעוברת, הרי כל חלקי העובר נכללים בתוכה כאיבר שלה, וזקוקים לכפרה.

כלומר, המעוברת לוקחת תרנגול שמא תלד זכר, לא משום שהתרנגול מכפר על העובר, שמא הוא זכר, אלא כאשר „תלד זכר“ מתגלה שבהיותה מעוברת היא היתה במצב כזה, שבו היתה זקוקה גם לתרנגול כדי לכפר על עצמה⁴⁴.

רבה וביאורי הגר"א שם דהוי דוגמת קרבן חובה (וראה מח"ש ופרמ"ג שם). וראה מטה אפרים שם ס"ה. [וראה שו"ע אדה"ז שם ס"א, מרמ"א ולבוש: וסומכין עליו ידיהם דוגמת סמיכה בקרבן (ומוסיף אדה"ז מלבוש שם) ושוחטין אותו מיד דתיכף לסמיכה שחיטה]. ובסידור אדה"ז מכתבי הארז"ל ושל"ה הנ"ל שם: ונקרא כפרה כמו שעיר המשתלה, ע"ש.

(41) ולהעיר מהשקו"ט בגדר עובר ירך אמו

(בהנמסר בביאור הגר"א שם. שד"ח כללים מע' ע' כלל סב. צפע"ז לסנהדרין פ, ב. בתוד"ה עובר. דעת תורה שם). ואכ"מ.

(42) ראה כתובות יב, א. וראה קה"ה הנ"ל.

(43) בכל הבא לקמן ראה תו"א פא, א. אה"ת תצוה ע' א'תקסג ואילך. וש"ס.

(44) „בפרשב"ם פ"ט דב"ב דף קמ"ד ע"ב הביא

הוספה - "תרגום חפשי"

שושבינא דמלכא – משה, שושבינא
דמטרוניא – אהרן⁴⁸:

משה הוא השושבין מצד החתן – הוא מקרב ו"ממשך" אלקות למעלה למטה אל ישראל. בדומה, כביכול, לשושבין של החתן המוביל את החתן אל הכלה. ואהרן הוא השושבין מצד הכלה – הוא מעלה ומקרב את ישראל למטה למעלה, עד שהם מתאחדים עם הקדוש-ברוך-הוא, בדומה לשושבינה של הכלה, המובילה אותה אל החתן⁴⁹.
הצורך בשושבינים בהתאחדות של

של הכלה, כדי לתמוך בהם ולעודדם בהתקרבות זה לזה.

זהו הטעם לכך שלפי מנהג ישראל השושבינים הם זוג נשוי – איש ואשה – כי מובן וברור, שכדי לעודד את החתן מתאים איש, ודוקא נשוי, שכבר התנסה בענין הנישואין, וכן מתאימה דוקא אשה נשואה לשמש כשושבינה של הכלה.

ח. השושבינים שב"נשואי" הקדוש-ברוך-הוא עם ישראל

כל הענינים שלמטה, "משתלשלים" ונובעים משרשם למעלה. וכך גם בעניננו:

ענין השושבינים של איש ואשה אצל חתן וכלה כאן למטה נובע מן המקור של ענין החתן והכלה בשרשם – נישואי הקדוש-ברוך-הוא, כביכול, עם ישראל⁴⁵, "ביום חתונתו – זה מתן תורה"⁴⁶, שאז היו⁴⁷ שני שושבינים:

מכניסין אותם תחת החופה כויתצבו בתחתית ההר. ובתורא (צה, סע"ד) מתרץ ע"ז למה שינו הסדר להקדים חופה לקידושין.

וראה מט"מ שם (ריש אות ב) הנהגות בשושבינים „זורקים נרות דולקות כו' רמז למ"ת שנאמר (יתר יט, טז) ויהי קולות וברקים". ועוד.

48 ראה וז"ח רסו, ב. ח"ב מט, ב. ח"ג כ, א ברע"מ. נג, ב. ערה, ב. וראה (ובהבא לקמן) ע"ד החסידות בהנמקן לעיל הערה 43. אוה"ת משפטים ע' א"שח ואילך. ספר הערכים חב"ד ח"ב ע' כו ואילך, לו ואילך, וז"ח.

49 ראה עירובין יח, ריש ע"ב: ויביאה אל האדם מלמד שעשה הקב"ה שושבינות לאדה"ר מכאן לגדול שיעשה שושבינות לקטן. וראה פרש"י שם (ובברכות סא, א) ואבות דר"ג (פ"ד, ד בסופו): שושבין. ובשינוי לשון קצת). וראה בר"ר רפ"ח.

ולכאורה באדה"ר לא ה' שייך הענין דריחוק מקום (שהרי ה' עצם מעצמי – בראשית ב, כג) – ראה לקמן בפנים, ולא בושה (דולא יתבוששו – שם, כה), ועכצ"ל שהיא שושבינות מסוג אחר (ראה בנין יהושע לאדר"ג שם).

ובבר"ר פ"ח, יג: מיכאל וגבריאל הם היו שושבינין של אדם הראשון. ובפרד"א ספ"ב: והיו מלאכי השרת כמו שושבינים המשמרים את החופות, וברד"ל שם (אות נח) שהו"ע אחר בשושבינין.

דמרגמינן בש"ב סי' טז ונה דוד שושבינא דדוד (אוה"ת שם) וראה סנהדרין פ"ג מ"ה ובפיה"מ להרמב"ם שם.

45 וכל שיר השירים מיוסד ע"ז, כידוע במדרשי חז"ל.

46 שה"ש ג, יא (פרש"י שם). תענית כו, ב במשנה. וראה פרש"י יתר (יט, יז) ממכילתא: לקראת האלקים, מגיד שהשכינה יצאה לקראתם כחתן היוצא לקראת כלה. ובכ"מ במדרשי חז"ל.

47 ראה מט"מ חלק ג' בהכנסת כלה (פ"א סוף אות א): ועוד שכל המנהגים של חתן וכלה אנו למדין ממת"ש שהשם ה' מראה עצמו כחתן נגד כלה שהם ישראל כמוש"כ התשב"ץ סי' תסו. ולכך

הוספה - "תרגום חפשי"

ובדומה לכך ברוחניות הענינים: עקב ירידתה למטה נעשתה הנשמה כאילו היא נפרדת ורחוקה מן המצב והדרגה של התאחדות והתדבקות עם הקדוש-ברוך-הוא. וכאשר ישראל, כפי שהם למטה, מתאחדים ומתקרבים אל הקדוש-ברוך-הוא באמצעות תורה ומצוות, ואף "מבררים", מזככים ומעלים את הגשמיות, את ניצוצות הקדושה אשר ירדו מדרגתם והתרחקו מאד ושרויים למטה בגשמיות – מתהווה על ידי כך שמחה נפלאה.

ויש לומר, שזהו ההסבר לכך שמתן תורה נקרא "יום חתונתו וביום שמחתו לבו"⁵³; לפני⁵⁴ מתן תורה היתה הגזירה ש"עליונים לא ירדו לתחתונים ותחתונים לא יעלו לעליונים"^{54*}, ובמתן תורה, כאשר התקיימו החופה והקידושין⁵⁵ של הקדוש-ברוך-הוא עם ישראל, בטלה גזירה זו, ונוצר חיבור ואיחוד בין הקדוש-ברוך-הוא לבין ישראל כפי שהם נמצאים בעולם כאן למטה, ובאמצעותם נוצר החיבור עם כל עניני העולם. ולפיכך זוהי "שמחת לבו".

הקדוש-ברוך-הוא עם ישראל נובע מכך שהנשמה של היהודי ירדה והתרחקה מאד מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, אל תוך ההעלם וההסתר של העולם, ובעת ההתקרבות ישנו רגש הבושה והיראה מגדלות הא"ל, מרוממות הקדוש-ברוך-הוא.

ולכן יש צורך בשושבין מצד ה"כלה", מצד ישראל, שדרגתם היא בבחינת אשה (עושה רצון בעלה) – כדי להעלות את ישראל אל הקדוש-ברוך-הוא; ושושבין מצד החתן, שדרגתו ופעולתו היא בבחינת איש – והוא ימשול בכך – "להמשיך" אלקות מלמעלה למטה אל ישראל.

ט. השמחה על איחוד עליונים ותחתונים

וזהו הטעם לכך שהשושבינים קשורים לשמחה בעת הנישואין⁵⁰, כי⁵¹ השמחה נובעת מכך שנוצר דבר חדש, וזהו מהותו של ענין הנישואין. כאשר איש ואשה, אשר היו רחוקים ונפרדים זה מזה מאד שנוולדו, שהרי כל אחד מהם הוא פלג גופא⁵², מתקרבים ומתאחדים זה עם זה בעזרת השושבינים, מעורר הדבר שמחה נפלאה.

(53) ראה תו"א פא, א. ובמשנה תענית שם זה בנין בית המקדש (שבו ה' השלימות דושכנתי בתוכם). וראה אורח"ת תצוה ע' א'תרנט.

(54) והסדר: בתחלה כלולים עליונים ותחתונים במציאות אחת ואח"כ ויבדל גו' ועוד מ"ח כו'.

(54*) נתחומא וארא טו.

(55) ראה במדבר"ר פ"ב, ח בסופו. תו"א שבעה ערה

(50) ראה גם תו"א קיא, א ואילך. המשך זאת חנוכת המזבח תר"מ פ"י (ס"ע יג ואילך).

(51) ראה גם מאמרי אדה"ז – אתהלך לאוניא בתחלתו ד"ה ענין הילולא דרשב"י.

(52) זח"ג ז, ב. קט, ב. רצו, א. וראה יבמות (סג, א): אינו אדם (לכאורה ה"ז עוד פחות מ"פלג גופא").

י. ברית מילה – שלימות האיחוד בין הקב"ה וישראל

לפי כל האמור לעיל מובנת המשמעות של ענין ה"קוואטער" בברית מילה, והקשר שבינו לבין ענין השושבינים נישואין:

השלימות והאיחוד הפנימי והעמוק של הקדוש-ברוך-הוא עם ישראל מתהווים באמצעות ברית מילה. אז מתקיים הענין של "בריתי בבשרכם לברית עולם"⁵⁶, שהברית בין ישראל לבין הקדוש-ברוך-הוא תתקיימה בבשרו הגשמי של היהודי.

כלומר, חידוש זה של מתן תורה מתבצע בגלוי בברית מילה, ש"עליונים" – רוחניות – יורדים "למטה", ו"תחתונים" – גשמיות – עולים למעלה, עד כדי כך שהגוף הגשמי של היהודי בא, כביכול, בברית עם הקדוש-ברוך-הוא.

החיבור וההתאחדות של ישראל עם הקדוש-ברוך-הוא באמצעות מצוות אחרות – שהרי כל מצוה היא מלשון צוואת חיבור⁵⁷ – אינם ניכרים כל כך בגוף האדם המקיים מצוה כפי שהדבר ניכר במצות מילה⁵⁸.

בכך מובנים יותר דברי אדמו"ר הזקן

בשולחן ערוך⁵⁹, ש"תחילת כניסת נפש זו הקדושה" היא "במצות מילה"⁶⁰.

ולפיכך, כשם שהשושבינים אצל החתן והכלה הם איש ואשה, כי תפקידם לסייע להתקרבות ולאחוד – השושבין מצד החתן והשושבינה מצד הכלה – כך גם בשרש ובמקור של החיבור בין איש ואשה, שהוא האיחוד של הקדוש-ברוך-הוא עם ישראל, המופיע בגלוי בברית מילה, מתבטא דבר זה, במנהג ישראל למנות קוואטערס (כעין שושבינים), איש ואשה, אשר ברוחניות רומזו האיש לשושבין מצד המלך, מצד הקדוש-ברוך-הוא, והאשה רומזת ל"שושבינה דמטרוניתא", מצד ישראל.

ולפיכך צריכים גם בברית מילה (כשושבינים של נישואין), דוקא איש ואשה.

יא. השמחה בברית מילה

לפי זה מובן מדוע השמחה היא ענין עיקרי בברית מילה, בדיוק כמו בחתונה, דבר שאינו מצוי כל כך במצוות אחרות, וכמאמר חז"ל⁶¹ שהכוונה בפסוק "שש אנכי על אמרתך" היא למצות מילה, למרות שבכל מצוה צריך לקיים "עבדו את ה' בשמחה"⁶², ועד אשר נאמר

(56) לך יז, יג.

(57) לקו"ת בחקתי מה, ג ובכ"מ.

(58) להעיר מתניא קו"א רד"ה להבין מ"ש בפע"ח.

(59) או"ח מהד"ת סוס"ד. וראה לקו"ש [המתורגם] ח"כ (ע' 273) המקור לזה.

(60) ראה בארוכה לקו"ש ח"י ע' 45 ואילך.

(61) שבת קל, א ובפרש"י ותוס' שם ד"ה שש. ועייג"כ מגילה טז, ב. כתובות ח, א. ועוד. וראה לקו"ש ח"י ס"ע 306 ואילך.

(62) תהלים ק, ב. וראה רמב"ם סוף הל' לולב.

הוספה - "תרגום חפשי"

זה מיד עם הולדתה⁶⁷.

ועל ידי קיום שתי המצוות הללו – פרו ורבו, שזוהי תכלית הנישואין, ומצות מילה – נזכה בקרוב ממש לגאולה האמיתית והשלמה, שאז תהיה שלימות בענין המילה – „ומל⁶⁸ ה' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך“, ושלמות ב„נישואין“ של הקדוש-ברוך-הוא עם ישראל, שנאמר⁶⁹ „כי בועליך עושיך“⁷⁰, ואז יהיו השושבינים – „משה ואהרן יהא עמנו“⁷¹.

(משיחות חמשה עשר בבבט
וש"פ יתרו ה'תשמ"א)

(67) ועפ"ז יובן הצורך שגם „אביו ואמו יהיו שמחים ולא יהיו עצבים“, אף שהעצבות שלהם אינה שייכת למצות מילה, כ"א לפי שאסורין בתשמיש (פרש"י נדה שם). כי מכיון שתוכן ענין המילה „החתונה“ היחוד דאיש ואשה, הקב"ה עם בנ"י, הרי צריך שיהי' גם כן באיש ואשה למטה, שלימות ענין הנישואין („ודבק באשתו והיו לבשר אחד“ – בראשית ב, כד) בהולדת בנים ובנות.

(68) נצבים לו, ו. וראה אגה"ק ס"ד.

(69) ישע"י נד, ה.

(70) שמו"ר ספ"ז. לקו"ת שה"ש מה, א"ב. ועוד.

(71) תוד"ה אחד (פסחים קיד, סע"ב). וראה יומא

ה, ב.

בגמרא⁶³ שזוהי הסיבה לכך שמלים דוקא לשמונה ימים „מפני מה אמרה תורה מילה לשמונה, שלא יהו כולם שמחים ואביו ואמו עצבים“. וכפי שמובן מהמפרשים⁶⁴ נלמד הדבר מכך שהתורה קבעה את „וביום השמיני ימול בשר ערלתו“ בפרשתנו מיד לאחר דברי התורה על טומאת לידה שמסתיימת בשבעת ימים.

משום שהשמחה הנוצרת מההתחדשות, כאמור לעיל, שבנישואין נוצר דבר חדש, שיעזוב⁶⁵ איש את אביו... ודבק באשתו והיו לבשר אחד, היא מושלמת דוקא במצות מילה, שבה נוצר האיחוד העמוק והפנימי של הקדוש-ברוך-הוא עם ישראל (איש ואשה), בריתי בבשרכם לברית עולם.

ויש לומר לגבי האשה, שאצלה, אדרבה – משום ש„כמאן דמחילא דמי⁶⁶“ (=נחשבת כמהולה), נוצר ענין

(63) נדה לא, ב. ובמדרש לק"ט פרשתנו עה"פ.

(64) ראה חדא"ג שם. וראה כלי יקר ואוה"ח ריש פרשתנו. ועוד. וראה מפרשי הע"י שם.

(65) בראשית ב, כד.

(66) ע"ז כז, א.

הוכן לדפוס ע"י
יוסף יצחק הלוי בן אסתר שיינדל
דפי הלקוטי שיחות
באדיבות אתר: www.otzar770.com
ה"תרגום חפשי" מהלקוטי שיחות
באדיבות: "מכון לוי יצחק" (כפר חב"ד ב')